

EL CAS DEL DR. HWANG WOO-SUK

La nostra època és tan propensa a la construcció de mites com a la seva destrucció immisericorde quan no s'ajusten a les expectatives i desitjos que, moltes vegades més que la pròpia racionalitat, expliquen la seva creació. Una notícia que va provocar primer la perplexitat, després la indignació i, per últim, però no menys interessant, un conjunt d'interrogants que, si s'entomen, obren imprescindibles debats, és la que té a veure amb el frau del Dr. Hwang Woo-Suk, que va publicar en una molt prestigiosa revista científica resultats derivats de recerques no realitzades o manipulades. En aquest cas, els mites que trontollen són diversos: el de la honestedat de l'investigador, que reposa en la convicció que el que explica o exposa en un escrit és escrupolosament el que ha trobat en el curs de la recerca científica. Trontolla també el mite de la idoneïtat dels mecanismes establerts per seleccionar i donar a conèixer els resultats de la investigació en les publicacions especialitzades. Aquests mecanismes reposen en l'honestedat intel·lectual i en l'ètica: en la dels autors, investigadors que sotmeten els seus treballs a escrutini per part de col·legues que n'hauran de certificar la qualitat; i la dels propis avaluadors, experts que també honestament hauran d'emetre unes valoracions que seran determinants perquè els comitès científics de les revistes o els seus editors i directores prenguin la decisió de publicar el treball en qüestió (o bé decideixin que no compleix requisits exigibles i deneguin o condicionin la publicació a la realització de determinades modificacions).

El cas del Dr. Hwang Woo-Suk té, d'altra banda, alguns trets que el farien entenedor, si no estiguéssim parlant d'un tema tan sensible i seriós. Quina combinació de vanitat, falta d'escrúpols i insensatesa pot portar a confegir un engany que tard o d'hora serà descobert? L'avenç, especialment en determinats camps científics, es basa en la replicació de les recerques que han generat nous coneixements, o en l'ús dels seus resultats per procedir a noves indagacions; ambdós mètodes aporten evidències que validen, qüestionen i contextualitzen -o directament refuten- els descobriments que es van generant. Però això no pot evitar que es produeixin errors, interpretacions interessades o manipulacions que difícilment poden ser detectades només a partir de l'anàlisi rigorosa dels informes de recerca que són enviats a les redaccions. La confiança en l'honestedat d'aquests informes i en la dels que els avaluen és bàsica; però aquest cas, els que l'han precedit i els que el seguiran, mostren que no estem davant d'un sistema infal·lible de legitimitat del coneixement científic. La comunitat científica, que actua davant d'aquests casos amb diligència i de manera contundent, no hauria de perdre l'ocasió per afrontar els debats de fons que, més enllà de l'anècdota, són de veritat els que importen.

Alguns d'aquests debats estan oberts des de fa temps i a tots, en diversos graus, ens concerneixen. Abordar la suposada neutralitat de la ciència, o la seva dependència de factors tan prosaics i necessaris com les fonts de finançament, dels grups de pressió polítics, empresarials i pròpiament científics, resulta imprescindible per clarificar els paràmetres en què es mou

aquesta activitat, fonamental per al desenvolupament de les persones i les societats. Discutir els diferents paradigmes de recerca científica que necessitem per progressar en tots els àmbits esdevé una exigència improrrogable. Altrament, estem donant per bo un discurs que ha delimitat de manera molt estreta què és i què no és la recerca i el coneixement científic. Aquest discurs és conseqüència i alhora alimenta una unitat de pensament, unes pràctiques científiques i uns mecanismes de promoció que exclouen (i devaluen) processos de recerca de qualitat, rigorosos i exigents, adequats a problemes que és necessari abordar i que requereixen procediments que escapen als cànons d'una visió parcial, sinó directament errònia de la ciència. I aquest discurs, que posa moltes dificultats, per exemple, a la recerca de problemes autèntics en l'àmbit psicoeducatiu, o en l'àmbit de les ciències socials, l'estem interioritzant perillósament. Quan discutim sobre la ciència i la recerca científica ens convé recuperar una visió més global i complexa, que tingui en compte la naturalesa específica dels problemes que estudiem i dels mètodes necessaris per abordar-los; que qüestionin l'acceptació incontestable de criteris suposadament objectius que estableixen la científicitat d'una producció; que condueixi a acceptar que el sistema pot fallar estrepitosament, com s'ha vist, i que disposa de menys mecanismes de control dels que presumeix. Tant de bo poguéssim ampliar el debat en aquests aspectes, que toquen, en una dimensió diferent, alguns dels interrogants que suggereix el cas del científic sud-coreà, però també en proposa d'altres. Així podríem discutir de la ciència, més que dels mites que la ciència, contradictòriament, contribueix a construir.

Isabel Solé

Departament de Psicologia Evolutiva i de l'Educació, UB

